

« zurück blättern vor »

KIEROWAĆ I v. imp., ab 1560. **1)** ‘jmd., etw. oder sich selbst eine bestimmte Richtung, eine bestimmte Richtlinie geben’ – ‘nadawać komuś, czemuś lub sobie pewien kierunek, dawać wytyczną’: (1560) 1579 Tarn.Ust. 250, L *Hetman ma hufy tak sprawić, aby żadnym hufem nie kierował, ale by się każdy, gdyby rozkazano, na miejscu obrócił.* o 1562 RejZwierz 42v, SPXVI *PHáeton Słońcá prosił / áby mu dopuścił / Woz ná którym siedziáło / áby on rozpuścił. Iz kierowác nie wmiáł / wnet Słońce przewrocił.* o 1696 Bardz.Tr. 355, L *Strach na mnie biie, nie wiem, gdzie fata kieruią?* o 1726 Jabł.Tel. 80, L *Szyper z ftrachem woła, że więcéy nie poradzi, ni kierowác zdota.* o 1837 HPol I 62-3, SJAM *niedaleko od jej źródeł Wisła w przeciwną stronę kieruje się.* o 1870 Tyg.Illustr. 140, DOR *Doczekiwałem spokojnie antraktu, od czasu do czasu lornetkę kierując na łożę, którą piękna bruneta zajmowała.* o 1952 Rudn.A.Morze 398, DOR *Z domu wychodziłem dopiero wieczorami, błogo zmęczony; kierowałem się nad rzekę.* – (SLA), SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. **2)** ‘gezielt Einfluß auf jmds. Verhalten ausüben’ – ‘wpływać na czyjeś postępowanie, kształtować je świadomie i celowo’: 1562 RejZwierz 128v, SPXVI *Tákżeć nászy myflwacy / po dzifieyze látá / Wodzą Chárty ná smyczy / ná nędznego brátá. Co im iáko Záiącem / kieruią ná grudzye.* o 1834 PT V 39-40, SJAM *[można] Młodego chłopca na świat wielki wyprowadzić, / Kroki jego kierowác.* o (†1892) 1952 Wiśn.S.Niewidz. 141, DOR *Jakby się na starą pannę kierowała, przestała bywać w towarzystwach, a jej ojciec wszelkich przyjęć zaniechał.* o (1932–1934) 1950 Dąbr.M.Noce II 228, DOR *Anzelm kieruje się na kupca, czy tam na przedsiębiorcę.* – SPXVI, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. **3)** ‘ein rechtliches Konzept verwirklichen’ – ‘realizować koncepcję prawną’: 1563 OrzRozm V, SPXVI *Pánowie wotuiąc / y Prokuratorowie zdradziąc kieruią sprüfungi nászą iáko chcą.* o [LBel.] (1607) 1608 Groch.W. 126, L *Poważną swoją mową i pełną mądrości kierował rzeczy wszystkie do sprawiedliwości.* – SPXVI, L. **4)** ‘die Richtung des Handelns, Tuns vorzeichnen, jmdn., etw. regieren; an der Spitze stehen, etw. anordnen, verwalten’ – ‘wskazywać, wytyczać drogi działania, rządzić kimś, czymś; stać na czele, zarządzać czymś’: 1575 PaprPan Dd3v, SPXVI *Bali fie go bo im ták frodze rofkázowát / Y práwie iák možny Krol ták nimi kierowát.* o 1775–1806 Teat.17b 5, L *Kieruycie interessa wasze, iak wam się będzie zdawało.* o 1876 Zal.Br.Litw. 107, DOR *Powołaniem tej niepospolitej pod wielu względami niewiasty było kierowanie wychowaniem młodych osób.* o 1950 Barb.Nauka 177, DOR *Premier przewodniczy na posiedzeniach Rady Ministrów i kieruje pracami rządu.* – SPXVI, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR. ◊ **Etym:** nhd. (*sich*) kehren v.,

‘wenden; etw. in eine bestimmte Richtung bringen und darin halten; lenken’, GRI. ◊ **Konk:** ↑ *sterować* s. v. *ster.* ◊ **Der:** *nakierować* (*się*) v. pf., 1566 GórnDworz Hh4, SPXVI, zuerst geb. L; *zakierować* (*się*) v. pf., ‘(sich) in eine Richtung lenken, kehren’, (1590) 1754 A.Kchn.W. 5, L, zuerst geb. L; *kierownik* subst. m., ‘Steuermann’, 1595 PowodPr 2, SPXVI, zuerst geb. L; *wykierować* (*się*) v. pf., ‘eine bestimmte Richtung geben, hinlenken’, 1597 Zbil.Dr. a3, L, zuerst geb. L; *przekierować* v. pf., ‘umkehren, umlenken’, 1629 Smotr.Nap. 9, L, zuerst geb. L; *kierowacz* subst. m., ‘Leiter’, [hapax] (1756) 1949 Chmiel 375, Puz; *skierować* (*się*) v. pf., ‘(sich) in eine bestimmte Richtung begeben’, (1755–1758) 1772–1775 Boh.Kom.4 176, L, zuerst geb. L; *kierowny* adj., [hapax] 1765–1770 Rog.Doś.2 28, L, zuerst geb. L; *kierownica* subst. f., ‘die Richtungslinie’, 1783 Sniad.Alg.2 8, L, zuerst geb. L; *wkierować* v. pf., ‘hineinlenken’, zuerst geb. L; *dokierować* v. pf., zuerst geb. L; *ukierować* v. pf., zuerst geb. L; *pokierować* (*się*) v. pf., (1854–1855) 1948 Krasz.Chata I-II 230, DOR, zuerst geb. L; *odkierować* v. pf., [hapax] vor 1904 Ml., Sw, zuerst geb. L; *kierownictwo* subst. n., ‘Vorstand, Direktion’, (1843–1846) 1885–1887 Baliń.M.Polska III/2 23, DOR, zuerst geb. SWIL; *kierowca* subst. m., ‘Fahrer, Chauffeur’, (1924) 1960 Gall. 54, TUWCZAR, zuerst geb. DOR. ♦ Während Inhalt 1 und 2 auf das deutsche Etymon zurückgehen, sind Inhalt 3 und 4 ganz offenbar Weiterentwicklungen des Polnischen. Die feste Integration dieses Lehnworts in den polnischen Wortschatz belegt nicht zuletzt die Rektion des direkten Objekts im Instrumental, ganz analog zu einer Reihe gemeinslavischer Verben des Lenkens und Regierens, nicht nur im Polnischen.

« zurück blättern vor »